

of Department of Press and Department of Propaganda V. Ostrovskiy, K. Vrotnovskiy-Syvoshapka, F. Krushynskiy, N. Hnatiuk and others.

The author examines personal documents, which highlight the biographies of both prominent and little-known journalists, publishers, other persons closely cooperated with press. Private correspondence by F. Dudko, M. Yermiiiv, O. Kovalevskiy, P. Kovzhun, M. Tverdokhlib, V. Pisiachevskiy, F. Khyzhniak, M. Yatskiv was especially emphasized, since besides private troubles, contains important discussions on media publishing, valuable information about periodicals they were working for and their reflections on the importance of journalism in general.

Keywords: history of Ukrainian Journalism, periodicals' editorial boards, private correspondence, journalists, publishers.

УДК 070:271.4](477.83-22)"1935/1939"

Ольга Терещук

ПРЕСОВІ ВИДАННЯ СВЯТО-УСПЕНСЬКОЇ
УНІВСЬКОЇ ЛАВРИ СТУДІЙСЬКОГО УСТАВУ:
«ЯСНА ПУТЬ» (1935—1939 pp.)
ТА «ПРОМІНЧИК СОНЦЯ ЛЮБОВИ» (1936—1937 pp.)

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2019-9\(27\)-5](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2019-9(27)-5)

Досліджено тематику публікацій часописів «Ясна Путь» та «Промінчик Сонця Любови», які видавали монахи Свято-Успенської Унівської лаври у 30-х рр. ХХ ст., розкрито роль часописів як форми місійності у популяризуванні християнських цінностей та переданні віри.

Ключові слова: *релігійна періодика, монахи Студійського уставу, Свято-Успенська Унівська лавра, місійність, Андрей Шептицький, Климентій Шептицький.*

Релігійна преса як сегмент періодики виступає одним із чинників суспільного поступу, зняряддям «донесення основ християнської віри» [34, с. 5]. Вона «повинна “підживлювати” релігійні почуття та сприяти побудові цивілізації любові», — підкреслював у своїх посланнях, промовах, енцикліках, присвячених ролі публіцистики та ЗМІ у житті суспільства, Вселенський Архієрей Іван Павло II [29].

Періодика Української греко-католицької церкви почала активно розвиватися у першій половині ХХ ст. з огляду на підтримку митрополитом Андреєм Шептицьким видавничої діяльності як форми місіонерства. Вона стала вагомим чинником морально-релігійного й національного виховання, перш за все — молоді. На її сторінках публікувалися численні матеріали з проблем суспільної розбудови і піднесення духовності. У той час кількість релігійних видань зростала, типологічно розширювалася і вдовольняла запити різних сегментів читацької аудиторії. Досвід редакцій цих періодичних видань заклав підґрунтя для сучасної релігійної преси.

Особливе місце серед релігійної періодики міжвоєнного періоду посіли органи монаших чинів і згромаджень. Серед них — часописи «Ясна Путь» (1935—1939) та «Промінчик Сонця Любови» (1936—1937), які видавали монахи Свято-Успенської Унівської лаври з метою проповідування Євангелія і духовної обнови суспільства та самі ж виступали авторами публікацій.

Історія студійського чернецтва в Україні сягає початків монашого життя у Києво-Печерському монастирі, у якому преподобний Теодосій запровадив Студійський устав (десь у середині 1060-х рр.) [21, с. 35]. Цей устав поширився на Афон, у Південну Італію, у Київську Русь із Константинополя, де власне й зародився у V ст. у монастирі Студіон. У IX ст. ігуменом цього монастиря був преподобний Теодор Студит. За часів його настоятельства Студійський монастир у богослужбовому значенні став зразком для монастирів усієї Візантії. Теодор Студит написав Типікон — чернечий устав, «у якому він пристосував загальні чернечі правила св. Василія Великого до потреб монастиря в Студіоні» [37], пізніше цей устав почали переймати й інші монастирі, зокрема, ним користувалися монастирі доби Київської Русі. Згодом ця практика була втрачена. Наприкінці ХІХ ст. відродити традиції давньоруського монашества (чернечого життя за Студійським уставом) припало владіці Андрею Шептицькому.

Поштовхом стало бажання окремих побожних християн із Олеська та Волсвина жити у спільноті монашим життям. У той час до василіанських монастирів приймали лише тих, хто мав освіту чи певний фах. На зламі ХІХ—ХХ ст. галицьке українське суспільство потребувало чернечу спільноту, до якої б приймали осіб із

різних соціальних станів, зокрема селян та робітників. Майбутній митрополит Шептицький палко прагнув відновити східне монашество, тому підтримав побожних молодих людей у їх прагненні до богопосвяченого життя. 1899 р. у храмі с. Волсвин відбулися обличини перших трьох братів. Згодом митрополит Андрей надав їм відповідне монаше оформлення. 1906 р. постала Лавра преп. Антонія Печерського у с. Скнилів. Було укладено і затверджено «Типікон Лаври св. Антонія Печерського», за правилами якого монахи провадили аскетичне життя та вели господарство. Першим архімандритом став митрополит Андрей Шептицький. Кількість покликань постійно зростала, перед Першою світовою війною скнилівська чернеча спільнота налічувала майже півсотні братів. Однак під час польсько-української війни Скнилівська лавра була цілком знищена [27]. У 1919 р. з ласки митрополита Андрея ченці Студійського уставу отримали у постійне користування Унівську резиденцію галицьких митрополитів — колишній старовинний монастир.

Так відродився давній центр чернецтва на західноукраїнських землях — Унівський монастир, що став головним домом монастирів Студійського уставу й отримав статус Лаври. Його настоятелем, з від 1926 р. — ігуменом, у 1944 р. — архімандритом Студитів Свято-Успенської Унівської лаври, став отець Климентій Шептицький.

Дослідники історії Свято-Успенської Унівської лаври зазначають, що археологічні розкопки вказують на існування монастиря в Уневі у XI ст. [22, с. 19]. Найдавніша документальна згадка про монастир датована XIV ст. [25, с. 12]. Упродовж століть, до закриття 1790 р. внаслідок політики австро-угорської влади, переживши татарські набіги, внутрішні незгоди, ктиторство, Унівський монастир був впливовим духовним та культурним центром Галичини. Тут існувала школа (XVI ст.), в якій навчалися діти із шляхетських родів, діяла друкарня (XVII—XVIII ст., вийшло у світ понад 60 видань друкованої продукції), велика книгозбірня стародруків та рукописів. Розквіту своєї діяльності монастир сягнув у період архімандритства Варлаама (1668—1713) та Атанасія (1715—1746) Шептицьких, тоді відбулася реставрація та перебудова церкви і монастиря, відновлено друкарню. Хоча Варлаам Шептицький прийняв унію, та на соборі монастирських настоятелів в Уневі 1711 р. було вирі-

шено й надалі дотримуватися стародавніх монаших традицій. У 1818 р. Унівська обитель була повернута Церкві завдяки старанням митрополита Михайла Левицького, який перебудував її під свою резиденцію і так врятував від остаточного знищення. Сильвестр Сембратович також спричинився до культурного відродження цього духовного осередку. Однак відродити чернече життя в Уневі припало митрополитові Андресві Шептицькому [33, с. 4, 5].

Після оселення монахів-студитів у Свято-Успенській Унівській лаврі брати Шептицькі опрацювали правила монашого життя — Типікон. Монаша громада під керівництвом досвідченого адміністратора та господарника настоятеля о. Климентія створила самодостатнє господарство, виконуючи одну із засад Уставу — самозабезпечення. Також монахи заопікувалися сиротами-хлопчиками та навчали їх. При монастирі існувала величезна книгозбірня. 1935 р. відкрито друкарню, діяла іконописна майстерня. Після ліквідації УГКЦ 1946 р. у Свято-Успенській Унівській лаврі було влаштовано концтабір для греко-католицького монашества. Від 1950 р. тут діяв будинок інвалідів, згодом інтернат для психічно хворих жінок. Однак паломництво до Унева ніколи не припинялося. Сюди з'їжджалися люди, молилися, брали з потічка цілющу воду. Тільки 1989 р. монахи-студити відкрито повернулися до напівзруйнованої обителі та поступово Лавру відновили. Сьогодні Свято-Успенська Унівська лавра — один із найбільших паломницьких центрів України.

Особливою ознакою студитського монашества є те, що цей Устав побудовано на аскетичних засадах давніх отців чернецтва згідно з традиціями Сходу. «У прагненні преобразити світ і життя східне монашество понад усе ставить навернення. Самовідречення і сокрушення серця. Пошуки ісихії, тобто внутрішнього миру, безперестанну молитву, піст і чужання, духовну боротьбу і мовчання» [28, с. 65]. Не можна не погодитись із думкою доктора Ю. П. Ясіновського про те, що чернецтво Студійського уставу «спонукає до глибшого усвідомлення візантійської основи Української Церкви, її давніх богослужбових форм, у... молитвах і співах, у відтворенні давніх форм ірмологійного (монодичного) співу» [46, с. 140].

Найвище правило чернечого життя — «наслідування Христа за Євангелієм» [28, с. 66]. А інше — бути прикладом і поширюва-

ти слово Боже серед людей. Таких принципів завжди дотримувалися монахи Студійського уставу.

Допомогою послушникам у непростій дорозі до досконалості пізнання та наближення до Бога, а також у поширенні віри, проповідуванні Євангелія завжди слугувало друковане слово. Після відродження студитського чернецтва у Свято-Успенській Унівській лаврі монахи почали видавати у 1930-х рр. періодичні часописи.

Кожне з цих видань виконувало своє завдання і було призначене для певної аудиторії. Якщо «Ясна Путь: Місячник монашої родини Студ. уставу» — для «внутрішнього вжитку» чернечої спільноти Студійського уставу, то «Промінчик Сонця Любови» — «для народу».

Часописи виходили з дозволу та благословення митрополита Андрея: «Нехай з одного боку буде вона (праця над журналом. — *О. Т.*) дійсно промінчиком любови для неодної душі, а з другої сторони нехай буде для Вас вправою в писанню і проповіданню Божого слова» [1]. Предстоятель бажав «Боже слово зробити наукою побожного життя» [8, с. 150], тому підтримав братчиків у їх бажанні проповідувати Євангеліє за допомогою друкованого слова. За його сприяння друкарня у Свято-Успенській Унівській лаврі була відновлена 1935 р. Від 1936 р. часописи почали тиражуватися на друкарському верстаті (числа за 1935 р. «Ясної Путь») вийшли у машинописному варіанті). Монастирська друкарня випускала також маленькі образки Унівської чудотворної ікони Пресвятої Богородиці. 1936 р. монахи-студити видали окремою брошурою «останній пастирський лист» митрополита Андрея, про що повідомила редакція «Промінчика Сонця Любови», очевидно, це послання до духовенства та вірних «Осторога перед загрозою комунізму» [3]. Друкарнею і видавничою діяльністю керував чернець Марк Стек за допомогою інших монахів.

Варто відзначити, що друкарня в Унівському монастирі (тепер — лавра) діяла ще у XVII—XVIII ст. (з перервами), і «її видання відзначалися ретельною редакторською працею й увагою до літургійної і богословської літератури» [46, с. 136]. Ця редакторська традиція розвинулася у процесі роботи над журналами «Ясна Путь» та «Промінчик Сонця Любови». Укладачі не лише самі роз'яснювали євангельські істини, а й спонукали братчиків «думати», шукати

допоміжні матеріали у монастирській бібліотеці, аналізувати, вмішуючи під уривками з Євангелія чи цитатами святих отців «Питання до розважання». «Вияснюючи різні питання нашого монашого життя у приступній формі, яка відповідала окремим вимогам нашого життя, [журнал] запобіжить не одному знеохоченню до читання, через заінтересування порушеною справою в нашій “газетці”; яка примусить не одного читача пошукати за глибшими джерелами порушеної справи в бібліотеці», — наголошено у редакційній статті «Ясної Путі» [36].

Привертає увагу влучно підібрана видавцями євангельська цитата, вміщена над заголовком «Ясна Путь»: «Ви є сіллю землі, якщо сіль звітріє, то чим солити?». Ця метафора передає сутність чернечого буття як нагадування монахам та монахиням про їхнє призначення, і тому з плином часу вона не втратила своєї актуальності.

Сіль у Біблії має символічне значення, вона «позначає моральні якості душі», символізує святість. «Як сіль оберігає їжу від псування, робить її здоровою та приємною, так і християни, а надто апостоли, покликані духовними чеснотами, просвітленою душею, поведінкою та прикладом уберегти світ від морального псування, гріховності й розтління» [43, с. 12]. Тому Господь звертався свого часу до апостолів: «Ви сіль землі, коли ж сіль звітріє, то чим солити? Ні на що не годиться тоді вона, тільки щоб викинути геть і щоб топтали її люде» (Мт. 5:13).

Сіль завжди використовували як приправу, ліки, консервант. Господь бажає, щоб кожен християнин був тією «сіллю землі», а надто богопосвячені люди, зокрема монахи. Це місійне покликання учнів Христових. У повсякденному житті неможливо обійтися без солі, так і християни потребують присутності чернецтва у світі. Зауважимо, що паломництво до монастирів відбувається коли частіше, коли рідше, але ніколи не припиняється. Монастир — це осередок духовності й культури, що приваблює до себе паломників. Незалежно від стану, віку, інколи навіть віросповідання людина хоче доторкнутися до таємничої сутності монаха, заглянути за монастирську браму, черпнути звідти якусь дивовижну силу. Можливо, через те, що відчуває, свідомо чи підсвідомо, що чернецтво є «сіллю землі».

Блаженніший Любомир Гузар назвав монашество «серцем християнського життя», яке було у Церкві від самих початків, є і буде: «Це люди, які зобов'язуються радикально, дуже серйозно сповнювати Божі заповіді, тим самим стають зразком для інших. Їхнє посвячення Богові, ближньому — це той елемент, який робить Церкву духовно сильною...» [33, с. 12].

Ієромонах Венедикт запевняє, що з плином часу «ідеали монашества завжди залишались ті самі, незмінні», хоча чернецтво реагувало водночас на суспільні проблеми. Церква традиційно прагне внести щось нове у своє служіння, але водночас «бути досконалим християнином і жити радикально за заповідями Божими лишалось завжди актуальним для всіх поколінь» [5, с. 9] монахів.

Щоб досягти успіху, необхідно постійно духовно оновлятися, зокрема через євангельські ради. Одним із засобів допомоги в духовній обнові слугував монахам та монахиням місячник «Ясна Путь». Саме для всього монашества Студійського уставу був призначений журнал. Його числа розсилали «до домів уставу та до деяких домів Студиток» [11]. Часопис допомагав чернецтву зберігати «сіль в собі», плекати здоровий дух, удосконалюватися, *глибше пізнавати Боже слово*. Видання підтримувало, мотивувало ченців у їх змаганнях в *«уподібненні до Бога»* і досягненні кінцевої *«Ясної Меті»*.

Завдання часопису окреслені у редакційній статті «Слово до читачів»: «щоб приходила вона [“Ясна Путь”] Тобі з поміччю у прямуванні до совершенства»; «користуючись вибраними висказаними Св. Отців та докладними їх поясненнями, як також творами релігійних письменників, подавати в приступній формі відповіді на різні питання духовного життя, які не рідко ставимо собі, а на які не все знаходимо відповіді, в наслідок чого наше внутрішнє життя поносить не раз страти» [36]. В іншій статті редактор пригадав братам про друге основне завдання місійності монаха-студита: «освячування душ нашого найближчого оточення, це значить наших родин, нашого народу та других сусідніх народів» [26].

В «Ясній Путі» вміщено матеріали про історію чернецтва та пояснення догм Студійського уставу, повчання отців Східної Церкви, послання митрополита Андрея та ігумена Климентія Шептицьких, проблемні статті, розважання над Словом Божим, відомості

про життя святих, історії покликання монахів, інформацію про важливі події з життя монахів-студитів, зразки релігійної поезії та прози. Слушно визначила тематику публікацій часопису дослідниця релігійної преси М. Комариця — як «багатогранне висвітлення філософії аскези» [18, с. 263]. Дійсно, публікації журналу передають ту вагу внутрішньої боротьби, терпіння задля наближення до Бога, а також добровільної жертви власного життя заради спасіння інших, яку несе монах.

Вагому морально-проповідницьку роль відіграють звернення та повчання ігумена Свято-Успенської Унівської лаври Климентія Шептицького, а також уривки з промов митрополита Андрея Шептицького. Деякі з них подано у переказі одного з братів — Т. Мира.

У своїх посланнях о. Климентій закликав іноків молитися за добрих священників, настоятелів, плекати у собі чесноти покори, послуху, убожества [16]. Після візиту до Рима отець ігумен інформував іноків про справи затвердження Типікону, передав благословення Папи «добре вершити» монастирське життя Студійського уставу [15].

У своїх «конференціях» о. Климентій вказував на важливий чинник, який є провідником до святості, — «свідомість змісту нашого монашого життя. ...Ми маємо бути правдивими шукачами Бога», а будь-яке заняття, «навіть наші тілесні підсилення і відпочинки робити молитвою» [30].

В іншій промові о. Климентій підкреслив: «Тож не ставляймо перепон на дорозі до святості бо та дорога є для нас, мабуть, єдиною дорогою до спасіння» [4]. Справді, люди зазвичай вживають вислів «я ж не святий» з метою самовиправдання, неначе ховаючи «під цим плащиком покори» свою схильність до лінивства, вигідного життя, своє небажання зробити над собою зусилля, власне свою нехіть до «подвижництва». Ігумен Лаври нагадував, що Господь до усіх сказав: «Будьте святими, як і Я є святий»; «Будьте совершенні як і Отець ваш небесний є совершенний» (Мт. 5:48).

Біблія як кодекс людського буття містить у собі ключ до щастя. Кожен християнин може знайти у ній відповіді на всі щоденні виклики. Слово Боже — «Відвічна Мудрість», воно звернене до «всіх людських синів» і завжди актуальне [7]. Климентій Шептицький учив іноків «кормити себе тим Божим словом», «ставатись

щораз більше виконавцями Божого слова — тими, що тим словом живуть, а не лиш слухачами» [17].

У своїх посланнях отець ігумен допомагав новикам пізнати суть студитських монаших обітів, представляв їх у щоденному практичному застосуванні, розкривав «подробиці» завдань для студійського монашества [14]. Отець Климентій вказував на два «недомагання», які «глибоко закорінилися в наше життя»: «пасивність духовного життя» (тобто до святості, молитви, шукання Бога, поєднання з ним) і «пустомельство». Він був духовним учителем новиків, підтримував іноків у їх змаганні до святості, благословляв ініціативи молодих для реалізації цієї мети.

Створення монахами-студитами «Кружка під заступництвом о. Леонтія», «що мав би на цілі поглиблювати серед братів живим словом і прикладом аскетично-монаше життя», щоб кожний усіма своїми силами «змагав до монашої святості» [17], свідчить про невтомну працю у самовдосконаленні ченців, постійному пошуку шляхів наближення до Бога. На сторінках «Ясної Путі» було виділено рубрику, під якою подавалися матеріали «Із життя кружка “Леонтівців”». Брати ділилися своїм досвідом, зусиллями у прагненні до досконалості, запалюючи інших. Підсумовуючи свій досвід і досвід братів, брат-провідник цього гуртка виділив такі необхідні речі, що допомагають у змаганні до святості монаха: «молитва; пам’ять на те, чого ми прийшли до монастиря; пам’ять на Христові страсті; пам’ять, що ми сюди прийшли на те, щоб зробити з себе повну жертву за свої і за своїх ближніх гріхи» [19].

Привертає увагу низка статей про життя та діяльність отця Леонтія Федорова — екзарха Російської греко-католицької церкви, мученика за віру, який був замордований у сталінських таборах 1935 р. Зазначимо, що о. Леонтій був хорошим другом митрополита Андрея, одноступцем та довіреною особою в унійних справах. 1912 р. о. Леонтій деякий час перебував у Скнилівській лаврі, а чернечі обіти склав у студитському монастирі в боснійській Кам’яниці. Лавра св. Йосифа Обручника, заснована там для галицьких греко-католицьких колоністів, була другим студитським монастирем після Скнилівської лаври [47, с. 49]. Тут готувався 1913 р. до монашого життя ще граф Казимир Шептицький. Отже, студит Ле-

онтій Федоров був добре знайомий із двома братами Шептицькими та їх екуменічними ідеями.

Серед матеріалів про о. Леонтія — уривки з його листів до митрополита Андрея та о. Климентія, спогади старших братів Свято-Успенської Унівської лаври (які прийшли зі Скнилова), соратників отця Федорова у змаганнях за існування католицької Церкви східного обряду в Росії. Вони передають нелегкий шлях людини до усвідомлення правдивої віри, боротьбу за неї аж до мучеництва. А також засвідчують глибоку повагу та пошанування особи отця Леонтія монахами-студитами (Будзінський Г., бр. О. Леонтій. 1936. Ч. 7/8—11/12; Автобіографія бл. п. о. Леонтія. 1936. Ч. 11/12—1937. Ч. 5; Т. П., бр. Хто Він? 1937. Ч. 6/7—11/12; Волконський П., князь. Екзарх Леонтій Леонід Федоров. 1934. Ч. 3/4—7/8/9; Ч. 3/4 за 1938 р. повністю присвячене о. Леонтію: «Останні дні життя О. Леонтія»; «Останнє слово О. Леонтія перед большевицьким судом»; «Дві характеристики О. Леонтія» тощо; Св. Теодор Студит — Рим — О. Леонтій. 1939).

Багато публікацій у часописі присвячено таким визначним отцям Східної Церкви, як Теодор Студит (1936. Ч. 6, 7/8, 11/12; 1937. Ч. 1, 2, 4) та св. Антоній Великий (1937. Ч. 6/7, 8/10). У циклі статей п. н. «Слідами наших отців» висвітлено історії їх життя та діяльності. Особлива увага була приділена постаті св. Теодора Студита як уособлення монаших чеснот, засновника монастиря в Царгороді (VII ст.), підкреслено його значення для студійського чернецтва. На сторінках журналу друкувалися повчання для новиків, укладені св. Теодором, п. н. «Великий Катехизм» та «3 Малої Науки» (Студит Теодор, св. Монаше подвижництво. 1937—1938), також вміщено уривки «Із наук св. Теодора Студита до монахів», цитати із творів святого.

Із праць інших подвижників опубліковано повчання св. Івана Хрестного (Івана від Хреста): «На порозі до совершенства» (1935. Ч. 3/4—7), «Вхід на гору Божого милосердя» (1936. Ч. 3, 9/10, 11/12; 1937. Ч. 1, 2, 11/12; 1938. Ч. 1/2, 7/8/9, 10/11; 1939. Ч. 1/2/3) та св. Антонія Великого «Життя в Христі Ісусі» (1937. Ч. 11/12; 1938. Ч. 1/2, 5/6, 7/8/9, 10/11, 12; 1939. Ч. 1/2/3).

Упорядники журналу не оминули увагою постать священно-мученика Йосафата. У публікаціях підкреслено його велике значення для греко-католицької Церкви як зразок трудівника на унійно-місійній ниві (Найкращий син нашої землі; Св. Свщм. Йосафат — як взір в унійно-місійній праці. 1936. Ч. 11/12).

В аналітичних статтях автори замислювалися над тогочасними проблемами суспільства. Як «загрозу світу, нову Голгофту для усіх народів» вбачав Т. Мир у пануванні «руйнуючих світоглядних течій» у сучасному світі [24]. До деструктивних течій автор відносить лібералізм, крайній націоналізм та комунізм (більшовизм). Спільні їх негативні риси — безбожність та матеріалізм, раціоналізм та індивідуалізм. На думку монаха, ці крайнощі перешкоджають людству дійти до духовного об'єднання. Автор робить припущення: «...можливо Христос... через терпіння хоче відродити цілий світ» [24, ч. 3]. Підсумовуючи, монах наголошує на обов'язковій перемозі Церкви у боротьбі зі злом.

До часів терпінь і переслідувань закликали готуватися свою паству брати Шептицькі. Митрополит Андрей пророкував «часи, в які прийдеться Вам за Христа і Його Церков терпіти, а може й життя в жертву принести» [1], тому владики та отці ігумен просили ченців молитися про ласку мученицької смерті для богопосвячених людей, про «покоління святих» у нашому народі [4].

На сторінках «Ясної Путі» друкувалися уривки із законодавчих документів — монаших правил п. н. «Наші звичаї» (Із «Наших Звичаїв. 1938. Ч. 10/11, 12) та «Типікону» (Із нашого нового «Уставу». 1938. Ч. 5/6, 10/11). У 1939 р. ці матеріали об'єднано під рубрикою «Наші Звичаї і Правила». Варто звернути увагу на один із витягів п. н. «Як називаємо себе?». У ньому пояснено, чому монашество Студійського уставу не є «Чином св. Теодора Студита». Наголошено, що у Східній Церкві монашество не поділялося на чини, як у латинській, а греко-католики запозичили цей поділ у римо-католиків. Монахи-студити живуть за правилами, які принесли в Русь-Україну отці зі Сходу. Цей чернечий устав називається Студійським, тому й монахи — Студійського уставу. У «Звичаях» підкреслено завдання монахів-студитів — «відновити в себе ста-

ринне східне монашество... яке було в давних віках на Русі-Україні й у цілій Східній Церкві, тоді ще злученій з Римом» [20].

Андрей Шептицький вбачав ще одну місію монашества у справі єдності Церков, цей задум він почав втілювати за допомогою відродженого чернецтва Студійського уставу. «Ціль моєї праці — це зібрати Вас, Брати-Християни Сходу і Заходу, під стяг Христа» — так трактував він своє післанництво [13]. Цей проект вимагав нових правил для чернецтва Студійського уставу. Крім того, частина духовенства Східної Галичини висловила підозру у незаконному (неканонічному) існуванні монастирів Студійського уставу. Через те ігумен Климентій за участі митрополита Андрея написали другий т. зв. «Унівський Типікон» («Скнилівський типікон» уклад Андрей Шептицький для Лаври св. Антонія Печерського 1906 р.). Новий «Типікон», або «Установи (Конституції)», був затверджений митрополитом на загальній раді Свято-Успенської Унівської лаври 1920 р. та наступного року переданий на канонічне затвердження до Конгрегації у справах Східної Церкви у Римі. Апостольський Престол схвалив Студійський устав і визнав його «як єдину інституцію, яка дотримується Східної моделі чернецтва та зрівняв у привілеях з іншими Чинами, які існують у Католицькій Церкві», але не затвердив [41, с. 158].

Брати Шептицькі продовжили роботу над «Типіконом», яка тривала понад десять наступних років, про що о. ігумен інформував ченців у своїх посланнях на сторінках «Ясної Путі» [15—17]. «Типікон» — ґрунтовна наукова праця, до джерельної бази якої увійшли «твори св. Отців, монаші конституції від найдавніших і до сучасних ігумену, монастирські правила, “Служебники”, “Патерики”, наукові богословські та історичні праці про східне чернецтво» [42, с. 12]. Третя редакція «Типікону» була затверджена на загальній раді у Свято-Успенській Унівській лаврі 12 липня 1936 р. і передана о. Климентієм до Рима. Однак процедура затвердження вимагала часу та спеціальних досліджень. Через те тільки 1964 р. цей статут монахів Студійського уставу був санкціонований Ватиканом у французькому перекладі. «Він став основою нового монашого канонічного права», якого дотримуються монахи Студійського уставу і тепер [42, с. 13].

До ідеї екуменізму теж неодноразово зверталися автори видання «Ясна Путь»: «Ми є діти візантійсько-українського обряду... Ми є діти погранича двох відтінків тої самої християнської культури, яким батьки наказують, що в злуці тих двох відтінків на нашому східному підлажжі, заключається весь зміст, цілий найблищий і найглибший сенс нашого місійно-громадського життя» [23].

У діяльності братів Шептицьких щодо поширення впливу греко-католицької віри на Схід варто відзначити послідовність, виваженість, толерантність. Про це свідчать місіонерство на Волині, настанови ігумена Унівської лаври щодо проведення такої місії, об'єднанні з'їзди. Зокрема, у Львові був скликаний 22 грудня 1936 р. Об'єднаний собор УГКЦ, про перебіг якого дізнаємося зі сторінок «Ясної Пути» (1937. Ч. 2, 4). Варто виділити тезу промовця о. Мітрата Сліпого, «що з проблемою Унії, в'яжеться не лише справа поєднання української Церкви, а й цілого Сходу» [2]. На з'їзді виступив місіонер о. В. Величковський з практичними вказівками щодо праці з «незєдиненими», які збігаються із рекомендаціями Климентія Шептицького, — «йти на компроміси, захищати свої права, не провокуючи, а залагоджуючи протистояння» [41, с. 13].

Короткий історичний екскурс зародження чернецтва в Україні, який тісно пов'язаний із Студійським уставом, подав архарій о. Яків. Він підкреслив, що головним осередком чернецтва був «Печерський Манастир під Києвом», який заснував афонський старець. «Його наслідник Теодосій, вибраний Ігуменом в 1061 р. з великою ревністю взявся за організування монашого життя. Увів в манастирське життя строгий грецький устав Теодора Студійського й сам давав примір, як виконувати чернечі обов'язки» [45].

Варто зазначити, що публікації часопису «Ясна Путь» неодноразово нагадували братам-студитам про необхідність пізнання віри «наших батьків» (студитського монашества) та мету чернечого служіння: «Ми маємо іти через відродження монашого життя давнього сходу, крізь царство боже на землі, до совершенства» [9].

Серед рубрик часопису, крім зазначених, були: «Від редакції», «З Христового виноградника» («Релігійне життя на Радянщині»), «Подяки», «Наш куток», «Із Живої криниці» (цитати з Біблії). Постійною рубрикою була «Наша хроніка» («По наших обителях», «Із Студійських домів»), під якою подано новини з різних студитських

монастирів та філій. Під рубрикою «Розваги Авви Аввакума» («Розговори старого Авви Авакума», «Слово Авви Харлампія», «Міркування старенького Зосима») дещо у жартівливій формі вміщено звернення, поради до молодого покоління іноків, щоб підтримати їх на новому шляху.

Варто відзначити, що згідно зі східною монашою традицією кожен з новиків мав би мати свого духовного наставника-старця, однак в Унівській лаврі бракувало досвідчених у монашому житті ченців, через те новіціят був утверджений на зразок римо-католицьких монастирів. Тобто новиками опікувався один наставник. Згідно з Типіконом (гл. III, розд. IV «Про інших служителів» (1-Наставник новиків і архаріїв), § 212): «Наставник новиків і архаріїв — це духовний вихователь монашої зміни... Він повинен увести кожного новика і в знання, і у змагання за монаші подвиги та святість. Наставник нехай буде для новиків правдивим батьком, що добротою і лагідністю полегшує їм не раз важкі початки монашого життя, а понад усе хай вчить їх в усамітненні серця і у молитві шукати Бога» [38]. Досвід та настанови старших завжди допомагають у вихованні молоді. Ігумен Лаври неодноразово бідкався щодо відсутності або браку відповідних людей — наставників [10, с. 38], але друкований орган послужив і в цій справі. У журналі вміщено серію повчань бр. А. Летія «Із записок архарія», «Аскетичні Науки», з яких молодий монах міг почерпнути для себе важливу інформацію. Передусім сам отець ігумен був наділений даром духовного наставництва, «що своїм щоденним монашим подвигом дає чудову науку і приклад до наслідування» [10, с. 55].

Служити Богові, а через Нього — людям — це важка праця. Тільки сильні духом здатні запалити вогонь у собі та передати його іншим. Щоб допомогти людям на шляху до святості, монахи не ховаються, не закриваються у власному світі. Вони повинні знати, що робиться у суспільстві, реагувати на зміни. Завдання настоятеля — налагодити виховний процес. Таким допоміжним засобом виступав часопис, публікації якого допомагали зрозуміти ченцеві власне покликання, заглибитися у нього, дістати те «світло», бути факелом, що освітлює шлях у темряві.

За допомогою «Промінчика Сонця Любови» монахи студити мали на меті доносити слово Боже до світських християн, запалю-

вати людськї серця Господньою любов'ю. Мета «Щомісячного листка призначеного для всіх — хто читаючи, чи слухаючи — розуміє» (підзаголовок) визначалася так: «Йдучи слідом недільних Євангелій і Апостолів», «явити Вам Христа, явити Вам ту радість, яку Він нам приніс, явити Вам то царство — яке Він нам вручив» [40]. У часописі, крім «слів і науки недільних євангелій», упорядники вміщували короткі витяги з листів та послань митрополита Андрея (під рубрикою «Голос Пастиря» чи «Голос нашого Архипастиря»), тлумачення біблійних історій, Христових повчань, релігійні вірші, свідчення різних оздоровлень (під рубрикою «Уздоровлення й подяка»), інформацію про відпусти («Відпусти»). Різні повідомлення своїм читачам редакція подавала під рубрикою «Від видавництва».

Під заголовком або між публікаціями часто друкувалися вислови-повчання релігійних мислителів, як українських, так і отців Східної Церкви, до прикладу: «Молись Господу коротко, — але часто й сердечно!» (1936. Ч. 3); «Щастя є лиш там — де царить любов!» (1936. Ч. 4).

Матеріали часопису «Промінчик Сонця Любови» присвячені релігійному вихованню мирян. У них передано найважливіші засади християнського життя: молитва, любов, страх Божий (Найважливіша справа. 1936. Ч. 9; Як дійти до того духа молитви. 1937. Ч. 4; Жиймо в Божому страсі — а Бог буде з нами! 1937. Ч. 8). Багато публікацій присвячено Пресвятій Богородиці (Судьба людства в пророцтві Матері Божої. 1936. Ч. 7/8/9), наголошено на пошануванні Матері Божої та святих (Через Марію — до найбільшої побіди. 1936. Ч. 8, 9), а також визначним церковним діячам (Найкращий син нашої Землі. 1936. Ч. 8 [про життя священномученика Йосафата]; Життя й подвиги Св. Свящм. Климентія. 1937. Ч. 3—8).

У повчаннях багато уваги звернено на Другу Особу Божу — Ісуса Христа, Його місію на землі, шлях, по якому можна прийти до Нього: «Що сам Христос говорить про Св. Причастя та як до Нього запрошує?» (1936. Ч. 3, 4); «Ісусе, Укритий в тайні Любови, помилуй нас!» (1937. Ч. 7); «Христос — Реорганізатор життя цілого людства» (1937. Ч. 9).

На неодмінному духовному вихованні дітей з раннього віку наголошено у статті «Для всіх» (1937. Ч. 9, 10).

Про моральне виховання нації йдеться у посланні Архіпастиря Андрея Шептицького: «Нарід моральний, фізично здоровий і тверезий, при своїй усильній праці та Божій ласці, легко здобуває собі, навіть і серед важких відносин економічний добробут» [35].

За покликом свого Архіпастиря монахи-студити вказували вірним на найцінніший дар Господа — любов. «Хотів би я з неба стягнути для Вас проміння того Сонця Любови — того Сонця, що ним є Бог, бо здається мені, що саме брак любови є джерелом всякої біди та нужди», — повчав Кир Андрей [31]. Дійсно, уся мудрість життя полягає у двох заповідях любові: любові до Бога і ближнього.

Варто виділити тему, яка обговорювалася на сторінках двох часописів, — «більшовицький безбожний комунізм» («Що каже Найвищий Учитель Христової Правди, про ту, немов “Нову Правду”, яку голосять більшовицькі комунарі?») (Промінчик Сонця Любови. 1937. Ч. 9); «Готуймося до боротьби з демоном!» (Ясна Путь. 1937. Ч. 3/4; ін.). Комунізм, а особливо більшовизм, розглядався як головна небезпека для усього суспільного устрою, мета якого — «знищити аж до самих основ цілу християнську культуру — цивілізацію» [44]. У статті «Зводничі сіти комунарів. Через що саме большевицький комунізм потягає сьогодні за собою так багато людей?» автор доводить облудність комуністичної пропаганди та розкриває методи впливу на людей, способи залучення їх до лав більшовизму [12].

Живою та незмінною є істина про спасіння, яка міститься у Святому Писанні. Залежно від часу та обставин ченці Студійського уставу змінювали методи та способи донесення її до людей. Кожна доба має свої виклики, студитське монашество завжди шукало, як цим викликам протистояти, утвердити духовні цінності, християнські ідеї задля панування правди у Церкві та поширення Божого царства на землі.

Періодичні видання «Ясна Путь» та «Промінчик Сонця Любови» слугували монахам Свято-Успенської Унівської лаври у здійсненні їх місії — наслідувати Христа за Євангелієм та своїм прикладом заохотити до святості усе людство, насамперед — українців. А також виконати історичне покликання — відродити у чернецтві первісні традиції, побудовані на засадах давніх отців Сходу, й у

такий спосіб наблизити духовне об'єднання Східної та Західної Церков. Іван Павло II відзначив: «Монашество завжди було душею Східних Церков: перші християнські монахи виникли на Сході, і монаше життя було невід'ємною часткою східного світла, переданого на Захід великими Отцями неподільної Церкви» [32, с. 22].

Публікації часопису «Ясна Путь» засвідчують увагу до богословського дискурсу та проблем історії українського чернецтва. Видавці пропагували богословську доктрину саме Студійського уставу, матеріали публікацій підтверджують, що «саме тоді в середовищі студитів почалося поважне осмислення власної ідентичності» [39].

Проповідуючи Слово Боже на сторінках «Промінчика Сонця Любови», монахи-студити несли духовну поживу галичанам. Окрім релігійної тематики, у журналах висвітлено різні аспекти світського життя (загроза більшовизму, моральне виховання, сімейні цінності).

Сьогодні в Україні та світі загалом простежується явище секуляризації. На думку Глави УГКЦ патріарха Святослава Шевчука, «сучасна людина вважає релігійне життя і свою віру другорядними» [6]. «Практикуючих» християн стає щораз менше, віра не передається дітям. Такі ризики виникали у суспільстві протягом усієї історії людства. Монахи Свято-Успенської Унівської лаври Студійського уставу завжди були відкритими до діалогу, ділилися вірою, використовуючи різні способи комунікації, про що свідчать їх періодичні органи. Сьогодні Блаженніший Святослав закликає кожного християнина «відкритись і переобразити цей світ», «адже сьогодні, щоб бути віруючим, потрібно ділитися вірою» [6]. Монашество ж виступає орієнтиром живої віри та прикладом передання цієї віри ближньому.

1. *Андрей, митрополит.* До братів Унівської Лаври в Уневі // Ясна Путь. 1936. Ч. 4.
2. *Будзінський Г., бр. І.* Унійний Зїзд у Львові // Ясна Путь. 1937. Ч. 4.
3. Від видавництва // Промінчик Сонця Любови. 1936. Ч. 6.
4. Воля Божа — це святість наша: Слово до Братії о. Ігумена Климента // Ясна Путь. 1936. Ч. 3. Підп.: Переказав бр. Т. Мир.
5. Вступне слово ієромонаха Венедикта // Студійське монашество: матеріали конференцій. Львів: Свічадо, 2008. С. 9—11.

6. Глава УГКЦ назвав монашество «легенями Церкви». URL: https://risu.org.ua/ua/index/all_news/catholics/ugcc/50695/.
7. Голос Вічної Мудрости // Промінчик Сонця Любови. 1936. Ч. 7.
8. *Гузар Л.* Притча про божественного сіяча в нашому українському народі // Матеріали наукової конференції, присвяченої 100-річчю від часу введення на митрополичий престіл у Львові слуги Божого Андрея Шептицького (27 жовтня 2001 р.): збірник. Тернопіль, 2001. С. 149—151.
9. Де ми?// Ясна Путь. 1935. Ч. 9.
10. *Дмитрух Севастіян, ієрм.* Блаженний Климентій Шептицький про молитву у відроджених монастирях Студійського уставу. Львів: Свічадо, 2002. 132 с.
11. До наших читачів // Ясна Путь. 1936. Ч. 1/2.
12. Зводничі сіті комунарів. Через що саме большевицький комунізм потягає сьогодні за собою так багато людей? // Промінчик Сонця Любови. 1937. Ч. 10.
13. *Качмар В.* Ідея екуменізму й одного Патріархату в Слуги Божого Андрея і Патріярха Йосипа Сліпого // Патріярхат. 1984. № 9 (165). URL: <http://www.patriarhkat.org.ua/statti-zhurnalu/ideya-ekumenizmu-j-odnoho-patriarhatu-v-sluhy-bozhoho-andreya-i-patriyarha-josypa-slipoho/>.
14. *Климентій, ігумен.* До всіх отців і братів іноків, що живуть по наших обителях по Студійському уставу // Ясна Путь. 1937. Ч. 11/12.
15. *Климентій, ігумен.* До всіх чесних іноків і моїх найдорощих отців і братів, що по Студійському уставові живуть в Уневі та по інших наших домах — пересилаю слова мого привіту: «Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас» // Ясна Путь. 1937. Ч. 8/9/10.
16. *Климентій, ігумен, смиренний раб Божий.* До всіх монастирів й домів, що в них живуть наші Браття Іноки по Студійському Уставу // Ясна Путь. 1937. Ч. 4.
17. *Климентій, о. ігумен.* Слово до Братів // Ясна Путь. 1936. Ч. 5.
18. *Комарця М.* Ясна путь // Періодика Західної України 20—30-х рр. ХХ ст: матеріали до бібліографії / за ред. М. М. Романюка. Львів, 2000. Т. 3. С. 262—267.
19. *Леонтівець.* Із змагань до святости // Ясна Путь. 1936. Ч. 6.
20. Любов до старинних передань східного монашества та здержливість до новостей // Ясна Путь. 1939. Ч. 1/2/3.
21. *Мануїл, єрм.* Монашество КиєвоПечерської лаври: рання доба // Студійське монашество: матеріали конференцій. Львів: Свічадо, 2008. С. 31—40.

22. *Мануїл, еродик*. Історія Свято-Успенської Унівської Лаври та студійського монашества. Львів: Свічадо, 2005. 172 с.
23. *Мир Т., бр.* Сучасна дійсність — Христос — Ми // Ясна Путь. 1936. Ч. 4.
24. *Мир Т., бр.* Сучасний світ — Христос — Ми // Ясна Путь. 1936. Ч. 1/2, 3, 4.
25. *Мицько І.* Святоуспенська Лавра в Уневі (кінець XIII ст. — кінець XX ст.). Львів: Свічадо, 1998. 328 с.
26. Наше завдання // Ясна Путь. 1935. Ч. 6.
27. *Никифор, о.* Спомин про Скнилів // Ясна Путь. 1936. Ч. 7/8.
28. *Онуфрій, ерм.* Монашество в документах Церкви // Студійське монашество: матеріали конференцій. Львів: Свічадо, 2008. С. 59—82.
29. Папа Іван Павло II про засоби масової інформації. URL: https://studopedia.com.ua/1_405042_papa-Ivan-pavlo-II-pro-zasobi-masovoi-informatsii.html.
30. Під Новий Рік: конференція о. Ігумена Климента // Ясна Путь. 1936. Ч. 1/2. Підп.: Переказав бр. Т. Мир.
31. Промінчик Сонця Любови. 1936. Ч. 4.
32. Світло Сходу: Апостольський лист Вселенського Архиєрея Івана Павла II. Львів: Місіонер, 2008. 48 с.
33. Святоуспенська Унівська Лавра. Коротка історія та сьогоднішня. Львів, 2012. 32 с.
34. *Скленар І. М.* Сучасна релігійна преса України: типологія, характеристика, домінанти: автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій. Київ, 2008. 16 с.
35. Слово до багатих // Промінчик Сонця Любови. 1936. Ч. 7.
36. Слово до читачів // Ясна Путь. 1935. Ч. 1.
37. Студійське чернецтво. URL: <http://studyty.org.ua/>.
38. Типікон / [з франц. перекл. ієрм. Н. (Дейнега) та ієрм. Ю. (Вороновський)]. Львів: Свічадо, 1996. 255 с.
39. У Львові віднайшли унікальний документ монахів-студитів 1930-х років. URL: https://risu.org.ua/article_print.php?id=72257&name=history&_lang=ua& .
40. Христос Воскрес! Дорогий брате і сестро в Христі! // Промінчик Сонця Любови. 1936. Ч.1.
41. *Чорнописька В.* Канонічно-законодавча база монастирів Студійського уставу: історико-правовий аспект // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2017. № 865. С. 155—162.

42. *Чорнописька В. З.* Новаторська ідеологія Климентія Шептицького у розвитку студентських монастирів у Східній Галичині (20—30 рр. ХХ ст.) // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія «Історія та географія». 2012. Вип. 43. С. 8—15.
43. *Шивельбуш В.* Смаки раю: Соціальна історія прянощів, збудників та дурманів. Київ: Критика, 2007. 255 с.
44. Що каже Найвищий Учитель Христової Правди, про ту, немов «Нову Правду», яку голосять більшовицькі комунари? // Промінчик Сонця Любови. 1937. Ч. 9.
45. *Яків, о. архарій.* Праця в життю монаха // Ясна Путь. 1937. Ч. 6/7.
46. *Ясіновський Ю. П.* Друкарня і бібліотека Святоуспенської Унівської Лаври // Рукописна та книжкова спадщина України. 2004. Вип. 9. С. 136—140.
47. *Klim. [Шептицький Климентій].* Zakon Studytów // Oriens. 1934. Z. 2. S. 47—50.

References

1. Andrei, mytropolyt (1936). Do bratv Univskoi Lavry v Unevi, *Yasna Put*, no. 4. (in Ukr.).
2. Budzynskiy, H., br. I. (1937). Uniinyi Zizd u Lvovi, *Yasna Put*, no. 4. (in Ukr.).
3. (1936). Vid vydavnytstva, *Prominchyk Sontia Liubovy*, no. 6. (in Ukr.).
4. (1936). Volia Bozha — tse Sviatist nasha: Slovo do Bratii o. Ihumena Klymenta, *Yasna Put*, no. 3. Pidp.: Perekazav br. T. Myr. (in Ukr.).
5. (2008). Vstupne slovo yieromonakha Venedykta, *Studiiske monashestvo: materialy konferentsii*, Lviv, Svichado, pp. 9—11. (in Ukr.).
6. Hlava UHKTs nazvav monashestvo «leheniamy Tserkvy». Retrieved from https://risu.org.ua/ua/index/all_news/catholics/ugcc/50695/. (in Ukr.).
7. (1936). Holos Vichnoi Mudrosty, *Prominchyk Sontsia Liubovy*, no. 7. (in Ukr.).
8. Huzar, L. (2001). Prytcha pro bozhestvennoho siiacha v nashomu ukrainskomu narodi, *Materialy naukovoï konferentsii, prysviachenoï 100-richchiiu vid chasu vvedennia na mytropolychy prestil u Lvovi sluhv Bozhoho Andreia Sheptytskoho (27 zhovtnia 2001 r.): zbirnyk*, Ternopil, pp. 149—151. (in Ukr.).
9. (1935). De my? *Yasna Put*, no. 9. (in Ukr.).
10. Dmytrukh, Sevastiian, iierm. (2002). *Blazhennyi Klymentii Sheptytskyi pro molytvu u vidrodzhennykh monastyryakh Studiiskoho ustavu*, Lviv, Svichado, 132 p. (in Ukr.).
11. (1936). Do nashykh chytachiv, *Yasna Put*, no. 1/2. (in Ukr.).

12. (1937). Zvodnychi sity komunariv. Cherez shcho same bolshevytskyi komunizm potiahaie sohodni za soboiu tak bahato liudei? *Prominchyk Sontsia Liubovy*, no. 10. (in Ukr.).
13. Kachmar, V. (1984). Ideya ekumenizmu i odnogo Patriarkhatu v Sluhy Bozhoho Andreia i Patriarkha Yosypa Slipoho, *Patriarkhat*, no. 9 (165). Retrieved from <http://www.patriarkhat.org.ua/statti-zhurnalu/ideya-ekumenizmu-j-odnogo-patriarkhatu-v-sluhy-bozhoho-andreya-i-patriarha-josypa-slipoho/>. (in Ukr.).
14. Klymentii, ihumen (1937). Do vsikh ottziv i brativ inokiv, shcho zhyvut po nashykh obytiliakh po Studiiskomu ustavu, *Yasna Put*, no. 11/12. (in Ukr.).
15. Klymentii, ihumen (1937), Do vsikh chesnykh inokiv i moikh naidoroshchykh ottziv i brativ, shcho po Studiiskomu ustavovi zhyvut v Unevi ta po inshykh nashykh domakh — peresyelaiu slova moho pryvitu: «Hospody Isuse Khryste, Synu Bozhyi, pomylui nas», *Yasna Put*, no. 8/9/10. (in Ukr.).
16. Klymentii, ihumen, smyrennyi rab Bozhyi (1937). Do vsikh manastyriv y domiv, shcho v nykh zhyvut nashi Brattia Inoky po Studiiskomu Ustavu, *Yasna Put*, no. 4. (in Ukr.).
17. Klymentii, o. ihumen (1936). Slovo do Brativ, *Yasna Put*, no. 5. (in Ukr.).
18. Komarytsia, M. (2000). Yasna put, *Periodyka Zakhidnoi Ukrainy 20—30-kh rr. XX st: materialy do bibliohrafii*, za red. M. M. Romaniuka, Lviv, t. 3, pp. 262—267. (in Ukr.).
19. Leontivets (1936). Iz zmahhan do sviatosty, *Yasna Put*, no. 6. (in Ukr.).
20. (1939). Liubov do starynnykh peredan skhidnogo monashestva ta zderzhlyvist do novostei, *Yasna Put*, no. 1/2/3. (in Ukr.).
21. Manuil, yerm. (2008). Monashestvo KyievoPecherskoi lavry: rannia doba, *Studiiske monashestvo: materialy konferentsii*, Lviv, Svichado, pp. 31—40. (in Ukr.).
22. Manuil, yerodyk. (2005). *Istoriia Sviato-Uspenskoï Univskoi Lavry ta studiiskoho monashestva*, Lviv, Svichado, 172 p. (in Ukr.).
23. Myr, T., br. (1936). Suchasna diisnist — Khrystos — My, *Yasna Put*, no. 4. (in Ukr.).
24. Myr, T., br. (1936). Suchasnyi svit — Khrystos — My, *Yasna Put*, no. 1/2, 3, 4. (in Ukr.).
25. Mytsko, I. (1998). *Sviatouspenska Lavra v Unevi (kinets XIII st. — kinets XX st.)*, Lviv, Svichado, 328 p. (in Ukr.).
26. Nashe zavdannia, (1935). *Yasna Put*, no. 6. (in Ukr.).
27. Nykyfor, o. (1936). Spomyn pro Sknyliv, *Yasna Put*, no. 7/8. (in Ukr.).

28. Onufrii, yerm. (2008). Monashestvo v dokumentakh Tserkvy, *Studiiske monashestvo: materialy konferentsii*, Lviv, Svichado, pp. 59—82. (in Ukr.).
29. Papa Ivan Pavlo II pro zasoby masovoi informatsii. Retrieved from https://studopedia.com.ua/1_405042_papa-Ivan-pavlo-II-pro-zasobi-masovoi-informatsii.html. (in Ukr.).
30. (1936). Pid Novyi Rik: konferentsiia o. Ihumena Klymenta, *Yasna Put*, no. 1/2. Pidp.: Perekazav br. T. Myr. (in Ukr.).
31. (1936). *Prominychk Sontsia Liubovy*, no. 4. (in Ukr.).
32. (2008). *Svitlo Skhodu*: Apostolskyi lyst Vselenskoho Arkhyiereia Ivana Pavla II, Lviv, Misioner, 48 p. (in Ukr.).
33. (2012). *Sviatouspenska Univska Lavra*. Korotka istoriia ta siohodennia, Lviv, 32 p. (in Ukr.).
34. Sklenar, I. M. (2008). *Suchasna relihiina presa Ukrainy: typolohiia, kharakterystyka, dominanty*: avtoref. dys. ... kand. nauk iz sotsialnykh komunikatsii, Kyiv, 16 p. (in Ukr.).
35. (1936). Slovo do bahatykh, *Prominychk Sontsia Liubovy*, no. 7. (in Ukr.).
36. (1935). Slovo do chytachiv, *Yasna Put*, no. 1. (in Ukr.).
37. *Studiiske chernetstvo*. Retrieved from <http://studyty.org.ua>. (in Ukr.).
38. (1996). *Typikon* [z frants. perekl. ierm. N. (Deineha) ta yierm. Yu. (Voronskyi)], Lviv, Svichado, 255 p. (in Ukr.).
39. *U Lvovi vidnaishly unikalnyi dokument monakhiv-studytiv 1930-kh rokiv*. Retrieved from https://risu.org.ua/article_print.php?id=72257&name=history&_lang=ua&. (in Ukr.).
40. (1936). Khrystos Voskres! Dorohyi brate i sestro v Khrysti! *Prominychk Sontsia Liubovy*, no. 1. (in Ukr.).
41. Chornopyska, V. (2017). Kanonichno-zakonodavcha baza monastyriv Studiiskoho ustavu: istoryko-pravovyi aspekt, *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, Yurydychni nauky, no. 865, pp. 155—162. (in Ukr.).
42. Chornopyska, V. Z. (2012). Novatorska ideolohiia Klymentiiia Sheptytskoho u rozvytku studytskykh monastyriv u Skhidniy Halychyni (20—30 rr. XX st.), *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody*, seriiia «Istoriia ta heohrafiia», vyp. 43, pp. 8—15. (in Ukr.).
43. Shyvelbush, V. (2007). *Smaky rayu: Sotsiialna istoriia prianoshchiv, zbudnykiv ta durmaniv*, Kyiv, Krytyka, 255 p. (in Ukr.).
44. (1937). Shcho kazhe Naivyshchyi Uchytel Khrystovoi Pravdy, pro tu, nemov «Novu Pravdu», yaku holosiat bilshovytski komunari? *Prominychk Sontsia Liubovy*, no. 9. (in Ukr.).

45. Yakiv, o. arkharii (1937). Pratsia v zhyttiu monakha, *Yasna Put*, no. 6/7. (in Ukr.).
46. Yasinovskiy, Yu. P. (2004). Drukarnia i biblioteka Sviatouspenskoï Univskoi Lavry, *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy*, no. 9, pp. 136—140. (in Ukr.).
47. Klim [Sheptytskyi Klymentii] (1934). Zakon Studytów, *Oriens*, z. 2, pp. 47—50. (in Pol.).

Olha Tereshchuk

THE PERIODICALS OF THE UNIV HOLY DORMITION
LAVRA OF THE STUDITE RITE
«YASNA PUT» (1935—1939s) AND «PROMINCHYK
SONTSIA LIUBOVY» (1936—1937s)

This study studies the topics of the publications of the magazines «Yasna Put» (1935—1939s) and «Prominchyk Sontsia Liubovy» (1936—1937s). Those were issued by the monks of the Univ Holy Dormition Lavra of the Studite Rite. The religious press is one of the factors of social progress, specifically the development of spiritual and moral values. For the Ukrainian nation, it is also a significant means of social consolidation. A special place in the religious periodicals of the interwar period was occupied by the print media of monk orders and congregations. This study aims to determine the role of the Univ monks' periodicals as a type of mission in preaching the Gospel and the spiritual renewal of the Ukrainian society.

Analysis of the publications shows that «Yasna Put» helped the monks to understand their calling, to delve into it, to take the difficult path to the perfection of cognition of the God and approach to Him, as well as to spread the faith and preach the Gospel. The theological discourse of the Studite Rite and the problems of the history of the Ukrainian monasticism, the revival of the monasticism traditions based on the principles of the Early Church Fathers are present in the publications' topics. At the same time, through «Prominchyk Sontsia Liubovy», the monks brought the word of God to the laity Christians, promoted among the youth «moral-religious education» and family values.

Based on these findings, we conclude that the monks of the Univ Holy Dormition Lavra of the Studite Rite were open to dialogue, and their periodicals were the means of communication, dissemination of Christian values and the principles of the Early Church, as well as promoting the idea of ecumenism. The Studite Brethren are always the benchmark of living faith and an example of passing on the latter to neighbours in the Christian ethos.

Keywords: religious press, Studite Brethren, Univ Holy Dormition Lavra of the Studite Rite, mission, Andrei Sheptytsky, Klymenty (Klymentii) Sheptytsky.